

Загребельна Н. В.,

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри морської англійської мови

Національного університету «Одеська морська академія»

<https://orcid.org/0000-0002-0229-2751>

АНГЛОМОВНИЙ МОРСЬКИЙ ДИСКУРС: АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Анотація. Стаття присвячена висвітленню основних аспектів дослідження англійської морської мови. Вивчення англійської як лінгва франка для морської спільноти показує важливість стандартизації мови та необхідність її уніфікованого використання для забезпечення безпеки на морі. Одним із ключових аспектів дослідження є аналіз Standard Marine Communication Phrases (SMCP), які слугують основою для чіткої комунікації в умовах міжнародних морських операцій. Ці фрази дозволяють мінімізувати ризик непорозуміння між екіпажами різних національностей завдяки використанню чітких, зрозумілих конструкцій, які мають однакове значення у всіх частинах світу. Лексичний рівень морського дискурсу характеризується великою кількістю технічних термінів і спеціалізованих слів, що потребують особливого дослідження з точки зору їхнього використання та походження. Крім того, англійський морський дискурс має характерну синтаксичну структуру, яка часто лаконічна, пряма і використовує імперативні конструкції для видачі наказів. Дослідження синтаксису також має враховувати специфіку контексту, в якому ці конструкції застосовуються, зокрема в аварійних та навігаційних ситуаціях. Іншим важливим аспектом є дослідження прагматичних особливостей мовної взаємодії на морі, які включають адаптацію мови під рівень володіння англійською серед членів екіпажу. Прагматичні дослідження також мають розглядати невербальні засоби комунікації, які часто доповнюють або замінюють вербальні сигнали в умовах обмеженого часу або коли існують лінгвістичні бар'єри. Культурні відмінності між екіпажами також є важливим фактором у прагматичних дослідженнях, оскільки різні культури мають різні уявлення про те, що є ввічливим або прийнятним у спілкуванні. Роль англійської як мови міжнародної морської документації та радіозв'язку також є важливим об'єктом дослідження, оскільки вона забезпечує однаковий доступ до інформації та сприяє ефективній комунікації в межах міжнародного правового поля. Важливим є також аналіз навчальних програм і сертифікаційних курсів англійською мовою, які забезпечують уніфіковану підготовку моряків для виконання міжнародних стандартів безпеки та навігації. Вивчення мовних стратегій адаптації та спрощення англійської для міжнародних екіпажів є невід'ємною частиною дослідження англійського морського дискурсу. Ці аспекти дослідження також мають враховувати соціальну ієрархію та статуси на кораблі, які впливають на комунікативні моделі та вибір мовних засобів.

Ключові слова: комунікація, морський дискурс, прагматика, синтаксис, термінологія.

Англійський морський дискурс є важливим об'єктом дослідження у сфері лінгвістики та комунікації, оскільки мор-

ська галузь посідає центральне місце в глобальній економіці та міжкультурних зв'язках. Морська мова, включаючи термінологію та правила комунікації на борту суден, має суттєвий вплив на безпеку, ефективність і точність морських операцій. З огляду на міжнародний характер судноплавства, англійська мова стала основним засобом спілкування на морі, що робить англійський морський дискурс унікальною лінгвістичною системою.

Метою цієї статті є аналіз особливостей англійського морського дискурсу, включаючи його лексичні, синтаксичні та прагматичні аспекти. Дослідження спрямоване на виявлення ключових мовних характеристик, що забезпечують ефективну комунікацію в морському середовищі. Завдання дослідження: визначити лексичні та синтаксичні особливості англійського морського дискурсу; окреслити специфіку використання англійської мови в міжнародних морських операціях; проаналізувати прагматичні аспекти мовної взаємодії між моряками різних національностей; вивчити роль англійської мови як мови стандартної морської комунікації.

Актуальність дослідження полягає в тому, що морська галузь продовжує бути однією з ключових сфер міжнародної взаємодії. Зростання глобальних торгових зв'язків і постійна потреба в чіткій та однозначній комунікації під час морських операцій висувають вимоги до глибшого розуміння особливостей англійського морського дискурсу.

Англійський морський дискурс має ряд характерних лексичних та синтаксичних особливостей, які відображають специфіку професійної комунікації моряків і необхідність точності в умовах морської навігації [1].

З лексичної точки зору, морська мова насичена спеціалізованою термінологією, яка є загальновідома у всьому світі. Наприклад, терміни на зразок *bow* (носова частина корабля), *stern* (корма), *port* (ліворуч) та *starboard* (праворуч) є невід'ємною частиною повсякденної морської комунікації. Крім того, широко використовуються акроніми та аббревіатури для швидшого обміну інформацією, такі як *IMO* (*International Maritime Organization*) чи *SOLAS* (*Safety of Life at Sea*). Через багатомовну історію мореплавства термінологія також містить значну кількість запозичень з інших мов, зокрема латині, французької та голландської. Наприклад, слово *buoy* (буй) походить з французького *bouée*. Ще однією характерною особливістю є скорочення слів у розмовній мові для економії часу, наприклад, *Cap* (скорочено від *Captain*). Окрім цього, морська мова має чітку структуру команд, щоб уникнути непорозуміння, що критично важливо для забезпечення безпеки на борту [2].

Синтаксичні особливості морського дискурсу полягають у його лаконічності та прямолинійності. Команди й інструкції формулюються максимально коротко та чітко для того, щоб уникнути непорозуміння у критичних ситуаціях. Наприклад, фрази на кшталт "*Secure the line!*" (закріпіть мотузку!) або "*Anchor down!*" (опустіть якор!) є типовими для морської комунікації. У більшості випадків використовуються імперативні речення, що робить команди конкретними та негайними до виконання. Пасивний стан також досить поширений для опису технічних процесів або стану корабля, як у випадку "*The cargo is being loaded*" (вантаж завантажуються) або "*The ship has been anchored*" (корабель заякорений). Часові форми в морському дискурсі використовуються чітко для того, щоб уникнути плутанини щодо моменту виконання дій, наприклад: "*We are setting sail at 0600 hours*" (ми виходимо в море о 06:00) чи "*The ship arrived at the port yesterday*" (корабель прибув у порт вчора) [3].

Таким чином, морський дискурс характеризується багатством спеціалізованої термінології, чіткістю синтаксису та лаконічністю, що дозволяє забезпечувати швидку та точну комунікацію в складних умовах мореплавства.

Використання англійської мови в міжнародних морських операціях має низку специфічних рис, що робить її ключовим інструментом комунікації в глобальному морському середовищі. Англійська є офіційною мовою Міжнародної морської організації (ІМО) та використовується як стандартна робоча мова для комунікації між екіпажами, портами та іншими зацікавленими сторонами.

Перш за все, англійська мова в морських операціях відзначається стандартизацією та уніфікованістю. Це досягається через *Standard Marine Communication Phrases (SMCP)*, розроблені ІМО для забезпечення чіткої та недвозначної комунікації в ситуаціях, пов'язаних з навігацією, безпекою та аварійними операціями. Ці фрази охоплюють широке коло типових ситуацій на морі, наприклад, повідомлення про курс, стан корабля, погодні умови та дії екіпажу. Вони розроблені для того, щоб мінімізувати можливі непорозуміння між моряками, які можуть походити з різних країн і не володіти англійською досконало. Наприклад, фраза "*Do you require assistance?*" є стандартним запитом у разі аварійної ситуації, і вона має чітке значення, яке розуміють усі члени міжнародної спільноти [4].

Ще однією важливою специфікою є те, що англійська використовується в радіозв'язку та навігаційних повідомленнях. Це включає в себе комунікацію з морськими диспетчерами, портовими службами та іншими суднами через радіостанції на різних частотах. Зокрема, в екстрених ситуаціях використовуються закодовані сигнали та конкретні фрази для швидкого реагування на аварійні випадки. Наприклад, сигнал "*Mayday*" є універсальним міжнародним сигналом бід, який використовується англійською мовою.

Окрім цього, англійська мова є основою для ведення документації, включно з морськими журналами, договорами, інструкціями та технічною документацією. Це гарантує, що всі учасники операцій мають однаковий доступ до інформації, незалежно від їхньої рідної мови. У великих міжнародних портах та на кораблях англійська є мовою спілкування як серед членів екіпажу, так і з портовими службами та агентами [5].

З огляду на специфіку морської індустрії, англійська мова також відзначається значною кількістю технічної термінології, що стосується корабельних систем, процедур і технічного

обслуговування суден. Це дозволяє екіпажам з різних країн координувати свої дії під час обслуговування корабля, аварійних ситуацій або проведення морських операцій.

Отже, англійська мова є ключовим фактором, що забезпечує ефективність і безпеку міжнародних морських операцій. Стандартизовані фрази, радіозв'язок, технічна документація та універсальність англійської як мови комунікації дозволяють забезпечити злагоджену та точну роботу в багатонаціональному середовищі мореплавства.

Прагматичні аспекти мовної взаємодії між моряками різних національностей є ключовим елементом для успішної комунікації в багатонаціональному морському середовищі. Вони включають у себе розуміння контексту, культурних відмінностей, комунікативних стратегій та забезпечення ефективного використання мови для досягнення цілей у різних ситуаціях.

Однією з найважливіших прагматичних характеристик є культурний контекст комунікації. Моряки, які походять з різних культур, можуть по-різному сприймати та інтерпретувати певні мовні вирази та дії. Наприклад, у деяких культурах більш прямолинійна форма вираження є нормою, тоді як в інших це може сприйматися як грубість. Це особливо важливо у випадках, коли командир корабля або старший офіцер видає накази: для одного екіпажу прямий наказ може бути цілком нормальним, тоді як для іншого такий стиль може викликати напругу. У таких випадках правильне використання інтонації, невербальних сигналів та загальної ввічливості допомагає уникнути непорозуміння.

Універсалізація мовної взаємодії через використання англійської як лінгва франка також має прагматичні аспекти. Хоча англійська є загальноприйнятою мовою морської комунікації, рівень володіння мовою може варіюватися серед членів екіпажу, що може створювати складнощі. Моряки, для яких англійська не є рідною мовою, можуть вдаватися до спрощеної лексики або уникати складних граматичних структур, що, у свою чергу, впливає на точність комунікації. Це потребує розробки ефективних комунікативних стратегій, таких як повторення важливої інформації, уточнення деталей або використання жестів для підтвердження розуміння.

Контекстуальна адекватність є ще одним важливим прагматичним аспектом. У морському середовищі є велика кількість різних ситуацій – від повсякденної комунікації до кризових або аварійних випадків, – і кожен із цих контекстів вимагає певного стилю мовної взаємодії. Наприклад, у звичайних робочих ситуаціях можуть використовуватися більш розслаблені форми спілкування, тоді як під час аварійних ситуацій комунікація має бути максимально чіткою та ефективною. Мова команд та інструкцій у таких випадках часто лаконічна та імперативна, що є важливим прагматичним засобом для уникнення неоднозначності та прискорення реагування.

Мовна адаптація є важливою прагматичною стратегією в багатонаціональних екіпажах. Моряки часто адаптують свій мовний стиль до рівня володіння англійською своїх колег, використовуючи простіші вирази, уникання ідіом або культурно специфічних фраз. Наприклад, капітан може використовувати більш просту англійську для молодших членів екіпажу з нижчим рівнем володіння мовою, водночас залишаючи складні технічні терміни для старших офіцерів, які краще розуміють англійську. Така адаптація підвищує ефективність комунікації та допомагає уникнути непорозуміння.

Крім того, невербальні засоби комунікації (жести, міміка, рухи тіла) часто доповнюють мовну взаємодію. У випадках, коли лінгвістичні бар'єри виникають через недостатнє знання мови або різні акценти, моряки можуть використовувати невербальні сигнали для підсилення або уточнення своїх слів. Це особливо важливо в критичних ситуаціях, де швидкість і точність реакції можуть мати вирішальне значення.

Також значну роль відіграє розуміння соціальних ролей і статусів у межах команди. У морському середовищі є чітка ієрархія, і прагматичні аспекти комунікації передбачають знання того, як правильно звертатися до старших або молодших за рангом. Це стосується як форми звернення (наприклад, використання титулів), так і відповідного тону, що враховує статус співрозмовника. Таким чином, прагматичні аспекти мовної взаємодії між моряками різних національностей включають у себе адаптацію до мовних і культурних відмінностей, контекстуальну відповідність, використання невербальних засобів комунікації та розуміння соціальних ролей у морському середовищі. Усе це допомагає забезпечити ефективність та безпеку комунікації у складних і багатонаціональних умовах морської навігації.

Англійська мова відіграє ключову роль як мова стандартної морської комунікації, забезпечуючи безперерйну взаємодію між моряками різних національностей, службами безпеки, портовими інстанціями та іншими учасниками морських операцій. Її статус офіційної мови Міжнародної морської організації (ІМО) та впровадження стандартів у морську комунікацію допомагають підтримувати ефективну та точну передачу інформації у глобальному морському середовищі.

Англійська також є мовою радіозв'язку та навігаційної інформації. Під час зв'язку між кораблями, а також між суднами та портовими службами, англійська є обов'язковою для забезпечення ефективної передачі даних. Наприклад, при наближенні до порту чи проходженні через вузькі канали, капітани використовують англійську для сповіщення місцевих служб або інших суден про свій намір та координати. У такій ситуації стандартизація англійської мови дозволяє швидко й ефективно вирішувати потенційно небезпечні ситуації.

Ще одним важливим аспектом є те, що англійська мова використовується для офіційної документації. Усі ключові документи, такі як судові журнали, технічна документація, інструкції з безпеки та угоди, повинні бути або написані англійською, або містити англійський переклад. Це забезпечує однаковий доступ до інформації для всіх учасників морських операцій, незалежно від країни походження.

Окрім цього, англійська мова є засобом для навчання та сертифікації моряків. Більшість міжнародних морських курсів, тренувань та сертифікаційних програм проводяться англійською мовою, що підвищує рівень професійної компетентності моряків. Це особливо важливо для дотримання міжнародних стандартів безпеки та навігації.

Таким чином, англійська мова як мова стандартної морської комунікації виконує ключову роль у забезпеченні безпеки, ефективності та чіткості в міжнародних морських операціях. Її стандартизовані фрази, універсальне використання для радіозв'язку та документації, а також навчальні програми сприяють тому, що вона залишається основним засобом комунікації на світових морях.

Аспекти дослідження англомовного морського дискурсу є багатогранними й охоплюють різні рівні комунікації, почи-

наючи від лексичних та синтаксичних особливостей до прагматичних і культурних факторів взаємодії між моряками різних національностей. Вивчення англійської як лінгва франка для морської спільноти показує важливість стандартизації мови та необхідність її уніфікованого використання для забезпечення безпеки на морі. Одним із ключових аспектів дослідження є аналіз *Standard Marine Communication Phrases (SMCP)*, які слугують основою для чіткої комунікації в умовах міжнародних морських операцій. Ці фрази дозволяють мінімізувати ризик непорозуміння між екіпажами різних національностей завдяки використанню чітких, зрозумілих конструкцій, які мають однакове значення у всіх частинах світу. Лексичний рівень морського дискурсу характеризується великою кількістю технічних термінів і спеціалізованих слів, що потребують особливого дослідження з точки зору їхнього використання та походження. Крім того, англомовний морський дискурс має характерну синтаксичну структуру, яка часто лаконічна, пряма і використовує імперативні конструкції для видачі наказів. Дослідження синтаксису також має враховувати специфіку контексту, в якому ці конструкції застосовуються, зокрема в аварійних та навігаційних ситуаціях. Іншим важливим аспектом є дослідження прагматичних особливостей мовної взаємодії на морі, які включають адаптацію мови під рівень володіння англійською серед членів екіпажу. Прагматичні дослідження також мають розглядати невербальні засоби комунікації, які часто доповнюють або замінюють вербальні сигнали в умовах обмеженого часу або коли існують лінгвістичні бар'єри. Культурні відмінності між екіпажами також є важливим фактором у прагматичних дослідженнях, оскільки різні культури мають різні уявлення про те, що є ввічливим або прийнятним у спілкуванні. Роль англійської як мови міжнародної морської документації та радіозв'язку також є важливим об'єктом дослідження, оскільки вона забезпечує однаковий доступ до інформації та сприяє ефективній комунікації в межах міжнародного правового поля. Важливим є також аналіз навчальних програм і сертифікаційних курсів англійською мовою, які забезпечують уніфіковану підготовку моряків для виконання міжнародних стандартів безпеки та навігації. Вивчення мовних стратегій адаптації та спрощення англійської для міжнародних екіпажів є невід'ємною частиною дослідження англомовного морського дискурсу. Ці аспекти дослідження також мають враховувати соціальну ієрархію та статуси на кораблі, які впливають на комунікативні моделі та вибір мовних засобів. Морська комунікація є складною через поєднання факторів мовного бар'єра, культурної різноманітності та специфіки морського середовища, тому дослідження має охоплювати ці аспекти в комплексі. Лінгвістичні особливості морської англійської розкривають зв'язок між мовою та безпекою, оскільки правильно побудована комунікація може бути вирішальним фактором у кризових ситуаціях.

Література:

1. Primina N. Admiralty sailing directions as a genre of English maritime discourse. *Одеський лінгвістичний вісник*. 2018. Вип. 11. С. 58–63. <https://doi.org/10.32837/2312-3192-2018-11-58-63>
2. Савватєєва В., Хроленко О. Дискурсивні особливості англомовної морської комунікації. *Молодий вчений*. 2019. Випуск 8 (72). С. 111–117. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-8-72-26>
3. Приміна Н.М. Мовні та соціокультурні особливості англомовного морського дискурсу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: «Філологія»*. 2018. Вип. 32. Ч. 2. С. 93–96.

4. Blakey T.N. English for Maritime Studies 2nd edition. London: Prentice Hall International (UK) Ltd., 1987. 303 p.
5. Johnson B. Some features of maritime telex service communication. *English for Specific Purposes*. 1995. № 14(2). P. 127–136.

Zagrebina N. English maritime discourse: aspect of study

Summary. The article is devoted to highlighting the main aspects of the study of the English maritime discourse. The study of English as a lingua franca for the maritime community shows the importance of language standardization and the need for its uniform use to ensure safety at sea. One of the key aspects of the research is the analysis of Standard Marine Communication Phrases (SMCP), which serve as the basis for clear communication in international maritime operations. These phrases minimize the risk of misunderstandings between crews of different nationalities by using clear, understandable constructions that have the same meaning in all parts of the world. The lexical level of maritime discourse is characterized by a large number of technical terms and specialized words that require special research from the point of view of their use and origin. In addition, English maritime discourse has a characteristic syntactic structure that is often concise, direct, and uses imperative constructions to issue orders. The study of syntax should also take into account the specificity

of the context in which these constructions are used, in particular in emergency and navigation situations. Another important aspect is the study of pragmatic features of language interaction at sea, which include language adaptation to the level of English proficiency among crew members. Pragmatic research should also consider non-verbal means of communication, which often supplement or replace verbal signals in situations of limited time or when linguistic barriers exist. Cultural differences between crews are also an important factor in pragmatic research, as different cultures have different ideas about what is polite or acceptable in communication. The role of English as the language of international maritime documentation and radio communication is also an important object of research, as it ensures equal access to information and promotes effective communication within the international legal field. It is also important to analyze educational programs and certification courses in English, which provide uniform training of seafarers to meet international safety and navigation standards. The study of language strategies for adapting and simplifying English for international crews is an integral part of the study of English maritime discourse. These aspects of research should also take into account the social hierarchies and statuses on the ship, which influence communicative patterns and the choice of linguistic means.

Key words: communication, maritime discourse, pragmatics, syntax, terminology.